

Nr 27

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om vidgad rösträtt för utlandssvenskar.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas följande motioner, vilka alla åsyftar att utomlands bosatta svenska medborgare skall ges vidgad rösträtt:

1) I: 163 av fröken Mattson och II: 176 av fru Skantz och fröken Bergegren (alla s);

2) I: 408 av herr Blomquist, fru Diesen, herr Lidgard och herr Wallmark samt II: 489 av fru Sundberg och herr Werner (alla m);

3) I: 411 av herr Lundström (fp);

4) I: 417 av herr Tistad samt fru Hamrin-Thorell och herrar Ernulf, Lindblad, Skårman, Wirtén och Österdahl (alla fp);

5) I: 419 av herr Åkerlund samt herrar Brundin, Kaijser och Sveningsson samt II: 483 av herrar Lothigius, Nordstrandh och Oskarson (alla m);

6) II: 116 av herr Martinsson (s); samt

7) II: 490 av herrar Wahlund och Eliasson i Sundborn (båda cp).

Texten till motionerna 1), 2) och 5) är tryckt i *andra* kammaren.

Gällande regler, motionsyrkandena och tidigare riksdagsärenden

Regler om rösträtt för utlandssvenskar infördes i lagen om val till riksdagen 1967 och tillämpades första gången vid 1968 års val. De grundläggande bestämmelserna återfinns i 53 a, b och c §§. De innebär att vid sidan av den vanliga röstlängden skall upprättas särskild röstlängd för utlandssvenskar. I denna kan utomlands bosatta svenska medborgare bli upptagna, om de varit kyrkobokförda i Sverige någon gång under de fem kalenderåren närmast före det år då röstlängderna upprättas. Reglernas innehåll i övrigt förbigås här. Ingående redogörelser har lämnats i tidigare riksdagsärenden. Utskottet hänvisar främst till propositionen 1967: 145 och till sitt utlåtande 1967: 55 över denna samt till sitt utlåtande 1968: 8 om ett flertal motioner som väcktes förra året om ändringar i reglerna. Dessa avstyrktes av utskottet och avslogs av riksdagen. Nio ledamöter reserverade sig till förmån för en regel, enligt vilken en utlandssvensk skulle få bli upptagen i särskild röstlängd, om han någon gång varit kyrkobokförd i riket.

De nu föreliggande motionernas yrkanden kan sammanfattas på följande sätt.

Motionen 4) åsyftar att varje svensk medborgare skall få rätt att bli upptagen i röstlängd *oberoende* av mantalsskrivning eller kyrkobokföring i riket.

Motionerna 5) och 7) åsyftar att varje svensk medborgare skall få rätt att bli upptagen i röstlängd om han *någon gång* varit kyrkobokförd här.

Motionen 2) åsyftar att varje svensk medborgare skall få rätt att bli upptagen i röstlängd om han *någon gång efter viss ålder*, t. ex. 19 år, varit kyrkobokförd i riket.

Motionen 6) åsyftar att varje svensk medborgare skall få rätt att bli upptagen i röstlängd om han *inom tio år* före det år då upprättandet sker varit kyrkobokförd i riket.

Motionen 1) åsyftar att svenska tjänstemän i internationella organisationer, där Sverige är medlem, skall undantas från femårsgränsen.

Motionen 3) åsyftar att kyrkobokföringskravet skall mjukas upp så att utlandssvenskar skall få ökade möjligheter att vinna och bevara rösträtt genom besök i hemlandet.

Av dessa motioner framför endast den sistnämnda, *motionen 3)*, synpunkter som inte tidigare behandlats. Motionären anför bl. a.:

Det var en viktig nyhet i förhållande till de tidigare förslagen, då propositionen lade kyrkobokföring och inte mantalsskrivning till grund för rösträtten. Härigenom ökades möjligheterna för utlandssvenskar, som uppehåller nära kontakter med hemlandet, att bevara sin rösträtt. Den som vart femte år avlägger ett så långt besök i Sverige, att han fått rätt att kyrkoskriva sig här, kan behålla sin rösträtt. Enligt gällande praxis torde det betyda ett krav på omkring sex månaders vistelse i landet.

Många utlandssvenskar uppehåller en kontinuerlig och intim kontakt med Sverige genom täta, ofta årliga besök i hemlandet. Det gäller bl. a. åtskilliga representanter för svenska företag i utlandet och utrikeskorrespondenter för svenska tidningar. Det förefaller naturligt att sådana svenskar får behålla sin rösträtt även om de inte i något enskilt fall stannat hemma så länge att de kunnat påkalla kyrkobokföring här. Särskilt synes det rimligt att den som en gång blivit införd i särskild röstlängd för utlandssvenskar skall kunna bevara sin rösträtt genom att styrka, att han därefter avlagt förnyade besök i hemlandet, även om han inte blivit kyrkobokförd på nytt.

En sådan jämkning av gällande bestämmelser, som här åsyftas, skulle få avsevärd praktisk betydelse utan att avvika från de värderingar som låg till grund för 1967 års lagstiftning. Syftet skulle också kunna vinnas, åtminstone delvis, genom en ändring av förutsättningarna för kyrkobokföring, eventuellt genom en specialregel för utlandssvenskar.

I anslutning härtill erinrar utskottet om att gällande folkbokföringsförordning utfärdades 1967 och hänvisar till propositionen 1967: 88 och tredje lagutskottets utlåtande över denna 1967: 34. Det bör också antecknas att en utredning om de legala bosättningsbegreppen torde komma till stånd inom en nära framtid i anledning av bl. a. en framställning från JO, redovisad i dennes ämbetsberättelse 1967, s. 422—463.

Hemställan avser i motionerna 1): »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande lämpliga former enligt vilka svenska tjänstemän i officiella internationella organisationer varav Sverige är medlem kan tillerkännas rösträtt i svenska val»;

i motionerna 2): »att riksdagen måtte besluta om vidgad rösträtt för utlandssvenskar i enlighet med vad ovan anförts, samt att konstitutionsutskottet måtte utarbeta härför erforderlig ändring i lagen om val till riksdagen»;

i motionen 3): »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådana lagändringar varigenom utlandssvenskar får ökade möjligheter att vinna och bevara rösträtt genom besök i hemlandet»;

i motionen 4): »att riksdagen anhåller hos Kungl. Maj:t om förslag till sådan ändring i lagen om val till riksdagen, att varje svensk medborgare bereds möjlighet att bli upptagen i röstlängd, oberoende av mantalsskrivning eller kyrkobokföring i riket»;

i motionerna 5): »att riksdagen måtte besluta om sådan ändring i lagen om val till riksdagen att svensk medborgare, som ej är mantalsskriven i riket men någon gång varit här kyrkobokförd, må kunna upptagas i särskild röstlängd»;

i motionen 6): »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att förslag framlägges till sådan ändring av 53 b § lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen att i särskild röstlängd efter ansökan kan intagas den som ej är i riket mantalsskriven men varit kyrkobokförd här någon gång under de tio kalenderår som närmast föregått det år då röstlängden upprättas»; samt

i motionen 7): »att riksdagen måtte besluta, att utomlands bosatta svenska medborgare, som är myndiga och innehar giltigt svenskt pass, må äga möjlighet att delta i andrakammarval och folkomröstningar i Sverige, därest de någon gång har varit här kyrkobokförda, samt att konstitutionsutskottet måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring av lagen om val till riksdagen».

Utskottet

Nuvarande regler om rösträtt för utlandssvenskar antogs i slutet av 1967 och har endast tillämpats vid 1968 års val. Utskottet finner visserligen, att vissa beaktansvärda synpunkter anförts i motionerna I: 163 och II: 176 samt I: 411, men kan inte anse det påkallat, att riksdagen tar något initiativ innan ytterligare erfarenhet vunnits. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen avslår motionerna

I: 411;

I: 417;

I: 163 och II: 176;
 I: 408 och II: 489;
 I: 419 och II: 483;
 II: 116 samt
 II: 490.

Stockholm den 22 oktober 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Harald Pettersson (cp), Sörlin (s), Sten Andersson (s), Svenungsson (m), Nyquist (s) och Lindblad; samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Nelander (fp), Werner (m), Nygren (s), Gustafsson i Barkarby (s) och Strömberg (fp).

Reservation

av fru *Segerstedt Wiberg* (fp) och herrar *Sveningsson* (m), *Harald Pettersson* (cp), *Svenungsson* (m), *Lindblad* (fp), *Larsson* i Luttra (cp), *Boo* (cp), *Nelander* (fp), *Werner* (m) och *Strömberg* (fp), vilka anfört:

Under hänvisning till den reservation, som avgavs till utskottets utlåtande förra året, och då nya beaktansvärda synpunkter anförts främst i motionerna I: 163 och II: 176 samt I: 411, anser vi att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna

I: 411;
 I: 417;
 I: 163 och II: 176;
 I: 408 och II: 489;
 I: 419 och II: 483;
 II: 116 samt
 II: 490,

för sin del besluter att 53 b § första stycket 2) lagen om val till riksdagen skall erhålla följande som utskottets förslag betecknade lydelse:

(Nuvarande lydelse)

2) ej är mantalsskriven i riket men varit kyrkobokförd här någon gång under de fem kalenderår som närmast föregått det år då röstlängden upprättas.

(Utskottets förslag)

2) ej är mantalsskriven i riket men någon gång varit här kyrkobokförd.